

Utbildningsdepartementet

Umeå universitets yttrande över betänkandena SOU 2023:59: Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation samt SOU 2023:19: Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter

Fastställd av rektor 30 januari 2024

Sammanfattning av Umeå universitets yttrande

Umeå universitet

- välkomnar utredningen syfte
- instämmer i problembeskrivningen och de identifierade kriterierna för framtidens statliga externa finansiering av forskning och innovation
- tillstyrker förslagen att konsolidera myndighetsstrukturen för finansiering av forskning och innovation till färre myndigheter
- tillstyrker att de föreslagna myndigheterna är indelade efter funktion i stället för sektor givet att riskerna med en sådan indelning beaktas.

Umeå universitet anser dock inte att förslagen, och särskilt uppdragsbeskrivningen, styrningen, och inbördes organisation av de tänkta myndigheterna är ändamålsenliga för att höja kvaliteten på den svenska forskningen och möta samhällets utmaningar.

För att uppfylla syftet med SOU 2023:59, det vill säga säkerställa att en framtida organisation för forskningsfinansiering effektivt stödjer forskning och innovation av högsta kvalitet, är anpassad till samhällsutvecklingen; främjar nationella och internationella samarbeten samt främjar tillgång till forskningsinfrastruktur, anser Umeå universitet att det krävs en:

- utredning av hela det nationella och internationella forskningsfinansieringslandskapet
- utredning av det statliga systemet för extern forskningsfinansiering i relation till basanslagen
- minskad politisk styrning av forskningsfinansiering och färre behovsstyrda utlysningar.

Givet utredningens uppdrag och specifika förslag har Umeå universitet kommit fram till att vi:

- tillstyrker det alternativa förslaget att inrätta två myndigheter; Vetenskapsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning och innovation
- avvisar förslagen om minskat forskarinflytande i de föreslagna myndigheternas styrning och inbördes organisation
- avvisar förslaget att Vetenskapsrådets ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap tillsammans med kommittéerna för utbildningsvetenskap och konstnärlig forskning ska ingå i Vetenskapsmyndighetens råd för "samhällsvetenskap samt humaniora och konst"
- avvisar majoriteten av förslagen på hantering och finansiering av forskningsinfrastruktur då vi inte anser att förslagen adresserar den nuvarande suboptimala hanteringen
- förordar att vid eventuell implementering av utredningens förslag om två forskningsfinansierande myndigheter, bör Vetenskapsmyndigheten i huvudsak bibehålla Vetenskapsrådets uppdrag och struktur
- tillstyrker att de föreslagna myndigheterna ska avstå från krav på medfinansiering av bidrag och att de ska kunna bevilja medel för doktorandstudiernas hela tidslängd
- är tveksamma till förslaget att ansvaret för samordning av internationella forskningssamarbeten och Sveriges engagemang i EU:s program för forskning och innovation läggs vid en myndighet (Myndigheten för strategisk forskning).
- instämmer i förslaget om ett gemensamt ansöknings- och ärendehanteringssystem. Systemet bör samordnas med privata forskningsfinansiärer. Det befintliga systemet Prisma bör utökas och vidareutvecklas i stället för att ett nytt system utvecklas
- avvisar förslaget att samtliga framtida myndigheter ska vara lokaliserade i Stockholm och förordar att en av de framtida myndigheterna ska vara placerad i norra Sverige
- ställer oss frågande till specifika satsningar som ska stödja banbrytande forskning.

Umeå universitets synpunkter på betänkandena SOU 2023:59 och SOU 2023:19

Välkommen utredning med träffande problembeskrivning och ändamålsenliga kriterier för framtidens statliga externa finansiering av forskning och innovation

Umeå universitet välkomnar betänkandenas syfte att skapa en bättre samordning och effektivisering av det i nuläget fragmenterade landskapet för extern statlig forsknings- och innovationsfinansiering i Sverige. Umeå universitet instämmer i de sex huvudproblem som utredningen har identifierat, särskilt den otydliga rollfördelningen mellan myndigheterna och den suboptimala hanteringen av forskningsinfrastruktur (avsnitt 5.1.2). Vi instämmer även i de sju identifierade kriterierna för framtidens statliga externa finansiering av forskning och innovation, särskilt vikten av att värna om den fria forskningen och goda förutsättningar för internationella samarbeten (avsnitt 5.3).

Umeå universitet är tveksamt till huruvida förslagen är lämpliga för att uppfylla syftet av SOU 2023:59, det vill säga att säkerställa att en framtida organisation för forskningsfinansiering effektivt stödjer forskning och innovation av högsta kvalitet, är anpassad till samhällsutvecklingen samt främjar nationella och internationella samarbeten och tillgång till forskningsinfrastruktur.

Utredningens avgränsningar och fokus

Umeå universitet anser att

- det är nödvändigt att se över hela det nationella och internationella forskningsfinansieringslandskapet för att öka kvaliteten på svensk forskning.
- det statliga systemet för extern forskningsfinansiering behöver utredas i relation till basanslagen (avsnitt 3.5.5) för att säkerställa att de statliga medlen ger största möjliga nytta.

Utredningens begränsning till den statliga organisationen för extern forsknings- och innovationsfinansiering är otillräcklig för att kunna genomföra grundläggande reformer inom alla delar av Sveriges forsknings- och innovationssystem som är nödvändiga för att främja forskning och innovation av högsta kvalitet. Detta lyfts fram i betänkandets kapitel 8 (avsnitt 8.3). Idag finansieras mindre än 50 procent av forskningen via lärosätenas basanslag för forskning och utbildning på forskarnivå. Denna obalans mellan basanslag och extern forskningsfinansiering, med en tydlig förskjutning mot det sistnämnda, medför att svensk forskning är helt beroende av extern forskningsfinansiering för att kunna driva kunskapsutvecklingen framåt.

Umeå universitet ställer sig frågande till utredningens detaljerade förslag på dimensionering av de föreslagna myndigheterna gällande antal årsarbetskrafter och resurser (avsnitt 6.2.1). Det borde vara en fråga för den enskilda myndighetens ledning att anpassa verksamhetens omfattning efter dess uppdrag. Överlag noterar vi att vissa delar av förslagen är på övergripande nivå medan andra delar mycket detaljerade.

Fördelar med konsolidering och indelning efter funktion

Umeå universitet tillstyrker

- förslaget att konsolidera myndighetsstrukturen för finansiering av forskning och innovation till färre myndigheter
- att de föreslagna myndigheterna är indelade efter funktion i stället för sektor.

Utifrån utredningens avgränsning till statliga myndigheter med uppgift att finansiera forskning och innovation instämmer Umeå universitet i betänkandenas huvudförslag att konsolidera myndighetsstrukturen för finansiering av forskning och innovation till färre myndigheter (kapitel 6) då vi ser att förslaget kan tydliggöra rollfördelningen och effektivisera processerna för statliga utlysningar av forskningsmedel. En sådan förändring har även potential att minska såväl överlapp som glapp mellan olika statliga utlysningar samt att göra det enklare för forskare, lärosäten och medelsfördelade myndigheter att identifiera relevanta utlysningar.

Umeå universitet tillstyrker att de föreslagna myndigheterna indelas efter funktion i stället för dagens blandning av funktion och sektoriell indelning (avsnitt 6.2.1). Vi anser att konsolideringen och funktionslogiken bör kunna underlätta tvärvetenskapliga utlysningar och därigenom stärka interdisciplinär forskning.

Umeå universitet ser dock vissa risker och utmaningar med förslagen som bör beaktas. Till exempel kommer de myndigheter som idag har forskningsråd knutna till sina verksamhet (Energimyndigheten, Naturvårdsverket, Trafikverket, Havs- och vattenmyndigheten och Konkurrensverket) att få ett längre avstånd till aktuell forskning när de inte längre samverkar med forskare inom ramen för sin forskningsfinansiering. Detta riskerar att försvåra myndighetens kompetensutveckling och nyttogörande av forskning. Vi ser även utmaningar gällande gränsdragningsproblematiken mellan myndigheterna vilket belyses närmare i nästa avsnitt.

De föreslagna myndigheternas uppdrag, ansvarsområden, styrning och inbördes organisation är ej ändamålsenliga

Umeå universitet anser inte att den föreslagna uppdragsbeskrivningen, styrningen och inbördes organisationen av de tänkta myndigheterna är ändamålsenliga. Vi saknar en övergripande diskussion av forskning, dess definition och typer från betänkandena. Vi anser att en utredning av statlig forskningsfinansiering bör besvara vilken slags forskning som bör finansieras av statliga myndigheter och först därefter föreslå hur finansieringen ska organiseras. Den övergripande bilden är att utredningen behandlar enskilda problem snarare än helheten. Som en följd av detta identifierar Umeå universitet en rad brister mellan förslagen och vad de förväntas åstadkomma.

Umeå universitet:

- förordar det alternativa förslaget att inrätta två myndigheter, Vetenskapsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning och innovation, genomförs (avsnitt 6.2.2)
- avstyrker förslagen om minskat forskarinflytande i de föreslagna myndigheternas styrning
- avstyrker förslaget att nuvarande ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap tillsammans med kommittéerna för utbildningsvetenskap och konstnärlig forskning ska ingå i ett enda råd för "samhällsvetenskap samt humaniora och konst"
- avstyrker flertalet av förslagen på hantering av forskningsinfrastruktur då vi anser att förslagen inte adresserar den nuvarande suboptimala hanteringen av dessa
- förordar att vid eventuell implementering av utredningens förslag om två forskningsfinansierande myndigheter, bör Vetenskapsmyndigheten i huvudsak bibehålla Vetenskapsrådets uppdrag och struktur.

Två forskningsfinansierande myndigheter är att föredra

Umeå universitet

- förordar förslaget att inrätta två myndigheter i stället för tre, dvs. Vetenskapsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning och innovation (avsnitt 6.2.2), då särskilt Innovationsmyndighetens uppdrag gentemot andra föreslagna och befintliga myndigheter är otydligt samt att Innovationsmyndighetens inriktning och styrning ej anses förenligt med utredningens syfte (avsnitt 6.2.1 samt 6.4.3).

Umeå universitet noterar att gränsdragningen mellan myndigheterna för innovation och strategisk forskning är otydlig när det gäller innovationsfrämjande verksamhet (avsnitt 6.2.1). Vidare noterar vi otydlighet avseende Innovationsmyndighetens roll i förhållande till Tillväxtverket (avsnitt 6.4.3): I betänkandet skrivs att Innovationsmyndighetens ansvar inkluderar

"... statens insatser för att skapa ett gynnsamt och internationellt konkurrenskraftigt företagsklimat för framväxande, innovativa små och medelstora företag" (s.256, avsnitt 6.2.1).

Vidare står att

"Innovationsmyndigheten inrättas för att vara verktyget för att stötta transformationen av samhället i en riktning som gör det möjligt att lösa utmaningarna och samtidigt stärka näringslivets konkurrenskraft. Myndighetens uppgift är att stödja och undanröja hinder för att kunskap och idéer ska implementeras som lösningar i samhället och i näringslivet. Dessutom kommer myndigheten att ha ansvar för att tillhandahålla statlig finansiering till innovationsverksamhet i små och medelstora företag." (s.24, sammanfattning)

Detta är skrivningar som är nära Tillväxtverkets uppdrag:

"Våra insatser skapar förutsättningar för stärkt konkurrenskraft, ökad innovation, stärkt omställningsförmåga och en hållbar utveckling i hela landet."

Det enda som tydligt skiljer myndigheter åt verkar vara Tillväxtverkets fokus på regional tillväxt och landsbygd. Mot bakgrund av ovanstående ifrågasätter Umeå universitet om Innovationsmyndigheten kan ses som en myndighet inom ramen för forskningsfinansiering då fokus är innovationsfrämjande åtgärder riktade mot företag vilket eventuellt kan organiseras genom ett utökat uppdrag till Tillväxtverket. Stöd för synpunkten finns vidare i förslaget att styrningen av Innovationsmyndigheten inte ska inkludera forskare. Umeå universitet motsätter sig detta förslag, vilket belyses närmare i nästa avsnitt.

Ökad politisk styrning äventyrar den akademiska friheten

Umeå universitet:

- avstyrker förslaget att Innovationsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning leds av politiskt tillsatta styrelser
- avstyrker förslaget att forskare inte ska vara representerade i Innovationsmyndighetens styrelse.
- avstyrker förslaget att kravet på huvudsekreterare inte ska ingå i instruktionen för den tilltänka Vetenskapsmyndigheten (avsnitt 6.4.1)

- är kritiskt till den diskuterade ändringen i förordningen om elektorsförsamling vid forskningsråd och ämnesråd i Vetenskapsmyndigheten (Avsnitt 6.4.1)
- anser att forskarsamhället behöver ges tydligare inflytande och representation gällande portföljstyrning inom den tilltänkta Myndigheten för strategisk forskning.
- betonar vikten av att forskningsmedel främst fördelas direkt till lärosäten i form av anslag och i andra hand genom öppna utlysningar

I motsats till utredningens förslag förordar Umeå universitet ett ökat forskarinflytande, något som är nödvändigt för att säkra den finansierade forskningens kvalitet, långsiktighet och förmåga att lösa samhällsutmaningar, oaktat om det gäller grundläggande, tillämpad eller strategisk forskning eller transformationen av forskning och forskningsresultat till ren innovationsverksamhet. Umeå universitet motsätter sig särskilt förslaget att Innovationsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning ska ledas av politiskt tillsatta styrelser (avsnitt 6.2.1 och 6.4) då detta riskerar en ökad politisk styrning, en inskränkning av den akademiska friheten och ytterst forskning av lägre kvalitet. Politisk styrning riskerar till exempel att leda till en ökad andel behovsstyrda utlysningar. Förslaget går därmed emot ett av utredningens centrala kriterier, nämligen att värna den fria forskningen (avsnitt 5.3) som behöver ses i kontext av akademisk frihet. Umeå universitet anser även att en ökad politisk styrning äventyrar den finansierade forskningens kvalitet då forskningen i allmänhet är snabbare än politiken när det gäller att identifiera samhällsutmaningar och initiera forskning om dessa vilket till exempel Vetenskapsrådets "Forskningsöversikt 2023: Humaniora och samhällsvetenskap" har visat. Öppna utlysningar är därmed särskilt viktiga för att säkerställa forskning av hög kvalitet, men även för att värna lärosätenas förmåga till egna prioriteringar och strategisk kompetensförsörjning. Behovsstyrda utlysningar kan ske på bekostnad av grundforskning. Grundforskning är dock i hög grad en förutsättning för banbrytande forskningsresultat som i ett senare skede kan bli föremål för tillämpad forskning, innovation och annat nyttiggörande av forskningsresultat.

Umeå universitet betonar därför vikten av att forskningsmedel främst fördelas direkt till lärosäten i form av anslag och i andra hand genom öppna utlysningar. Sammanfattningsvis riskerar politisk styrning att på sikt försämra forskningens förmåga att säkra den kunskap och innovationsförmåga som krävs för att lösa samhällets utmaningar och bidra till näringslivets konkurrenskraft, vilket är ett av de sju centrala kriterierna (avsnitt 5.3) i utredningen.

Umeå universitet avstyrker av samma anledning flera detaljerade förslag gällande styrningen och inbördes organisation av de föreslagna myndigheterna; förslag som riskerar att minska forskarinflytandet.

Vetenskapsmyndigheten (avsnitt 6.4.1):

- Umeå universitet avstyrker förslaget att kravet på huvudsekreterare tas bort, då avsaknad av huvudsekreterare kan leda till försämrad förankring av myndigheten i forskarsamhället och därmed till lägre kvalitet och lägre genomförbarhet av finansierad forskning. På Vetenskapsrådet finns för närvarande sju huvudsekreterare med hög vetenskaplig kompetens som bidrar till verksamheten med kunskap, erfarenhet och trovärdighet.
- Umeå universitet är kritisk till den diskuterade ändringen i förordningen om elektorsförsamling vid forskningsråd och ämnesråd i Vetenskapsmyndigheten då detta ytterligare riskerar att minska forskarinflytandet (avsnitt 6.4.1).

Myndigheten för strategisk forskning (6.4.2):

- Det finns brister i förslaget om portföljstyrning inom Myndigheten för strategisk forskning. Enligt förslaget är det myndighetens styrelse som beslutar om hur många portföljgrupper myndigheten ska ha och om varje portföljs inriktning och omfattning. Styrelsen ska också besluta om vilka personer som ska ingå i portföljgrupperna. Vi anser att forskarsamhället behöver ges tydligare inflytande när det gäller att identifiera

portföljgruppernas inriktning och att forskare ska vara representerade i grupperna. Vidare får det inte bli "stuprör" mellan portföljerna eftersom många innovativa lösningar uppstår då olika områden korsas.

Innovationsmyndigheten (avsnitt 6.4.3):

- Umeå universitet motsätter sig förslaget att inga forskare ska vara representerade i myndighetens styrelse (avsnitt 6.2.1, s. 256). Om myndigheten organiseras som en del av tre myndigheter inom forskningsfinansiering och med ambitionen att den ska vara "*en organisation för att möta den komplexitet som präglar nuvarande och framtida utmaningar och som ett organisatoriskt svar för att kunna driva en tredje generationens forsknings- och innovationspolitik*" bör även representanter för forskarsamhället ingå i styrelsen. Rimligen bör vetenskaplig expertis inom exempelvis entreprenörskap och ledarskap vara av värde i en organisation med sådant syfte.

Försämrade förutsättningar för humanistisk, konstnärlig och utbildningsvetenskaplig forskning

Umeå universitet

- avvisar förslaget att Vetenskapsrådets nuvarande ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap tillsammans med kommittéerna för utbildningsvetenskap och konstnärlig forskning vid den föreslagna Vetenskapsmyndigheten ska ingå i ett enda råd för "samhällsvetenskap samt humaniora och konst" (Råd 3, s. 289) då detta troligtvis kommer att påverka områdenas förutsättningar och utveckling negativt. Den föreslagna ämnesindelningen försämrar villkoren för den utbildningsvetenskapliga forskningens tvärvetenskapliga karaktär
- anser inte att betänkandet förklarar hur de problematiska förutsättningarna för den konstnärliga forskningens fortsatta utveckling ska bemötas. Utredningen adresserar inte dessa aspekter och frångår helt användning av begreppet "konstnärlig forskning"
- ställer sig frågande till otydligheten i utredningens behandling av Skolforskningsinstitutets forskningsmedelsfördelning
- ifrågasätter hur avsaknaden av omnämmande av nationell försöksverksamhet inom ULF, Utbildning lärande, forskning, ska uppfattas
- förordar att en kommitté/ett råd med motsvarande funktion och tyngd som dagens Utbildningsvetenskapliga kommitté inrättas inom en framtida Vetenskapsmyndighet. Ett sådant råd skulle både värna om utbildningsvetenskaplig forskning och bättre svara mot forskningsområdets tvärvetenskapliga karaktär och därigenom stärka den föreslagna modellen för forskningsfinansiering.

Umeå universitet befarar att den tänkta inbördes organisationen av den föreslagna Vetenskapsmyndigheten (avsnitt 6.4.1) skulle påverka humanistisk, konstnärlig och utbildningsvetenskaplig forskning negativt på flera sätt och förordar därför att den ses över. Synpunkten gäller särskilt den tänkta rådsstrukturen där fyra vetenskapliga råd föreslås ansvara för vetenskapsområdena jämfört med Vetenskapsrådets fyra kommittéer och tre råd. I dagens finansieringslandskap är Vetenskapsrådets finansiering särskilt viktig för humanistisk, konstnärlig och utbildningsvetenskaplig forskning (90 % av det statliga externa anslaget till humaniora och konst kommer från Vetenskapsrådet som även är den enskilt överlägset största externa finansören av utbildningsvetenskaplig forskning i Sverige). Umeå universitet vill därför betona vikten av att en ny rådsstruktur inte försämrar möjligheten för forskning inom humaniora, utbildningsvetenskap samt forskning på konstnärlig grund att få anslag.

Det bör uppmärksammas att den **konstnärliga forskningen** skiljer sig från forskning på vetenskaplig grund. Umeå universitet anser att betänkandet inte förklarar hur de problematiska förutsättningarna för den konstnärliga forskningens fortsatta utveckling, som lyftes i för materialet, ska bemötas. Till exempel att konstnärlig forskning är underfinansierad, bara täcks av en finansiär (SOU 2023:19, s 139) och att den ofta rör sig i tvärvetenskapliga områden med de svårigheter det medför att hitta finansiering utifrån dagens modell (SOU 2023:19, s 113–114). I betänkandet SOU 2023:59 saknas helt dessa aspekter.

Det är heller inte tydligt att den föreslagna Vetenskapsmyndigheten täcker kunskapsområden som hör till den konstnärliga forskningen. I högskoleförordningen beskrivs den högre utbildningen som varande på antingen vetenskaplig eller konstnärlig grund. I Sverige finns doktorsexamina på båda grunderna. Utredningen frångår dock helt den användning av begreppet ”konstnärlig forskning” som figurerar i förarbetet och i dagens terminologi (som i Vetenskapsrådets Kommitté för konstnärlig forskning). Detta är troligen en konsekvens av användningen av SCB-klassificeringen av ämnesområden, vilken redan idag är problematisk för det konstnärliga forskningsfältet (se Forskningsöversikt: Konstnärlig forskning 2023, Vetenskapsrådet 2023). Det är därför otydligt vad utredningen avser när man skriver ”konst” i stället för ”konstnärlig forskning” då den konstnärliga forskningen omfattar ett större fält än det som kan klassificeras som ”konst”.

Inom **utbildningsvetenskap** har Kommittén för utbildningsvetenskap sedan den infördes år 2001 ansvarat för finansiering, utveckling och kvalitet av denna unga och tvärvetenskapliga forskningsinriktning. Umeå universitet avstyrker därför förslaget om ”Råd 3” som innebär att utbildningsvetenskaplig forskning inte längre ska finnas representerat som ett eget vetenskapsområde då den föreslagna ämnesindelningen försämrar villkoren för den utbildningsvetenskapliga forskningens tvärvetenskapliga karaktär. Utbildningsvetenskapliga projekt inom pedagogik, ämnesdidaktik, pedagogiskt arbete och andra utbildningsvetenskapliga forskningsområden riskerar även sämre medeltilldelning när de ska konkurrera med samtliga samhällsvetenskapliga, humanistiska och konstvetenskapliga ämnen.

Gällande utbildningsforskning ställer sig Umeå universitet även frågande till otydligheten i utredningens behandling av Skolforskningsinstitutets forskningsmedelsfördelning. Det framgår av utredningen att en av de tre föreslagna myndigheterna ska fördela forskningsmedel till denna angelägna och samhällsviktiga praktiktäna forskning. Dock framgår det inte var och hur detta kommer ske, vilket gör det svårt att ge konkreta synpunkter på den föreslagna förändringen. Umeå universitet anser att detta måste förtydligas med stor hänsyn tagen till forskningsområdets avgörande betydelse för skolväsendets vetenskapliga grund.

Vidare är vi bekymrade över att den nationella försöksverksamheten inom ULF, Utbildning lärande, forskning, inte omnämns i SOU 2023:59. För närvarande har Umeå universitet, tillsammans med universiteten i Göteborg, Karlstad och Uppsala ett regeringsuppdrag att bedriva nationell försöksverksamhet inom ULF. Detta är en regeringssatsning för att bidra att stärka den vetenskapliga grunden i pedagogisk yrkesverksamhet samt inom lärar- och forskollärarytbildningarna. Vi noterar samtidigt att administrationen av ALF inom sjukvård finns omnämnd som en arbetsuppgift för Vetenskapsmyndigheten i förslaget till förordning om instruktion för myndigheten (1.2, §2.15 sida 56).

Umeå universitet förordar att en kommitté/ett råd med motsvarande funktion och tyngd som dagens Utbildningsvetenskapliga kommitté inrättas inom en framtida Vetenskapsmyndighet. Ett sådant råd skulle både värna om utbildningsvetenskaplig forskning och bättre svara mot forskningsområdets tvärvetenskapliga karaktär och därigenom stärka den föreslagna modellen för forskningsfinansiering. Rådet skulle kunna ansvara för fördelning av de forskningsmedel som hittills fördelats av Skolforskningsinstitutet, förutsatt att praktiktäna kompetens finns

representerad i beredningsgrupperna. Genom en egen kommitté skulle Vetenskapsmyndigheten även skapa förutsättningar för att framtidens organisation för extern statlig finansiering av forskning och innovation skulle uppfylla det i utredningen framskrivna kriteriet "*bidrar till forskning som ger förutsättningar för forskningsanknuten utbildning och livslångt lärande*", inklusive "*en uppvärderad syn på utbildning och nya former för livslångt lärande*" (s. 18) och utvecklingen av utbud och "*former för det livslånga lärandet [...] för att möta ett arbetsliv som förändras allt snabbare*" och bidra till en forskningsfinansieringsmodell som "*bättre stödjer kopplingen mellan forskning och utbildning*" (s. 18). I detta sammanhang vill Umeå universitet uppmärksamma den föreslagna möjligheten att inrätta fler organ. Detta skulle med fördel kunna innebära inrättandet av ett råd för praktisknära skolforskning som då även förbereder för att ta med ett permanentat ULF i forskningsfinansieringen.

Förslagen för hantering och finansiering av forskningsinfrastruktur är ej ändamålsenliga

Umeå universitet instämmer i de identifierade problemen gällande forskningsinfrastruktur. Lärosätena och Vetenskapsrådets råd för forskningsinfrastruktur (RFI) har lyft fram flertalet av dessa tidigare, bland annat i Vetenskapsrådets "Guide till forskningens infrastruktur". Umeå universitet identifierar dock brister i förslagen för hantering och finansiering av forskningsinfrastruktur.

Hantering av forskningsinfrastruktur inom den föreslagna Vetenskapsmyndigheten bör följa dagens modell med ett råd för forskningsinfrastruktur

Umeå universitet:

- avvisar uppdelningen i ett råd för digitala infrastrukturer för forskningsändamål, ett råd för storskaliga infrastrukturer och att resterande forskningsinfrastruktur hanteras inom ämnesråden i den tilltänka Vetenskapsmyndigheten.
- noterar att många internationella forskningsinfrastrukturer har svenska noder och att utredningen inte beskriver hur dessa ska hanteras när det föreslås att Rådet för storskaliga forskningsinfrastrukturer ska hantera internationella forskningsinfrastrukturer
- förordar att ett råd, motsvarande dagens RFI, bör finnas inom Vetenskapsmyndigheten.

Vi anser att dagens modell med RFI som har det samlade ansvaret för finansiering av forskningsinfrastruktur inom Vetenskapsrådet är en bra modell. Vi ser inte att utredarnas förslag, där en stor andel av forskningsinfrastrukturen kommer att hanteras inom ämnesråden, leder till skarpare prioritering. För bland annat forskningsinfrastrukturer med tvärvetenskaplig inriktning kommer det att krävas koordinering mellan ämnesråden. I praktiken kommer detta att kräva en struktur som liknar dagens med RFI som övergripande organ för prioritering av forskningsinfrastruktur där ämnesråden kommer in i beredningsprocessen. Ämnesrådenas fokus är och bör vara projektf finansiering; forskningsinfrastruktur bör inte behandlas på samma sätt.

Umeå universitet anser att det är bra att utredningen lyfter frågan om behovet av ytterligare kompetenser för att hantera forskningsinfrastrukturfrågor. De kompetenser som lyfts fram är viktiga men de behöver inte finnas med i beslutande organ. Dock bör myndigheter se över vilka kompetenser som primärt behövs och på vilket sätt de skulle komma in i frågorna.

Finansiering av forskningsinfrastruktur

Umeå universitet:

- stödjer utredningens förslag om att Vetenskapsmyndigheten ska ges rätt att fatta anslagsbeslut på 20 år för storskalig forskningsinfrastruktur i Sverige. Dock är

begränsningen av storskalig forskningsinfrastruktur för snäv (med en undre gräns på 5 mdkr) samtidigt som anslagsbeslut på 20 år endast kan vara aktuellt för anläggningar med tydlig koppling till långsiktighet

- anser att den tilltänkta strategiska myndigheten behöver få inflytande i beslut om vilken forskningsinfrastruktur Vetenskapsmyndigheten finansierar
- betonar vikten av balansen mellan finansiering av storskalig forskningsinfrastruktur, digital infrastruktur, nationell forskningsinfrastruktur och projektfinansiering.

Om förslaget om flera myndigheter genomförs behöver det beaktas att forskningsinfrastruktur har bäring på samtliga föreslagna myndigheter. En god dialog mellan myndigheterna, inklusive deras respektive departement, är en förutsättning för att finansieringen av forskningsinfrastruktur ska fungera. Umeå universitet anser inte att fördelningen av resurser mellan de tre föreslagna myndigheterna med fokus på forskningsinfrastruktur är väl beskriven och underbyggd. Säsom utredningen beskriver finansieras idag forskningsinfrastruktur inte bara av Vetenskapsrådet utan också av andra myndigheter som föreslås avvecklas. Utredarna verkar dessutom ha hämtat resurser direkt från nuvarande finansieringsnivåer utan att göra strategiska avvägningar vad gäller eventuell omfördelning av resurser. Den forskningsinfrastruktur som föreslås finansieras av Vetenskapsmyndigheten är av nytta även för verksamhet som ska finansieras av den föreslagna Myndigheten för strategisk forskning. Forskningens behov ska styra vilken forskningsinfrastruktur svenska forskare ska ha tillgång till, men forskningsinfrastrukturer öppnar också upp nya möjligheter. Därför behöver den tilltänkta strategiska myndigheten få inflytande i besluten om vilken forskningsinfrastruktur som Vetenskapsmyndigheten finansierar. Utredningen berör inte grunderna för prioritering av medel mellan de tre finansieringsvägarna för forskningsinfrastruktur inom den föreslagna Vetenskapsmyndigheten.

Förslagen för hantering av digital forskningsinfrastruktur behöver utvecklas

Umeå universitet:

- förordar att e-infrastruktur för forskning bör koordineras och tillhandahållas av en gemensam myndighet och hållas skild från finansieringsfrågan av densamma, i enlighet med förslagen i rapporten "Inriktningsförslag för organisering av svensk e-infrastruktur för forskning, Framtaget av Vetenskapsrådet och Sveriges universitets- och högskoleförbund" (2020)
- förordar att frågan om en gemensam organisering av e-infrastrukturer för såväl forskning som utbildning behöver utredas eftersom även den högre utbildningen har ett tydligt behov av en nationellt koordinerad e-infrastruktur (antagning, studiedokumentation, lärplattformar, osv.)

Umeå universitet anser inte att förslaget gällande digital infrastruktur är tillräckligt utvecklat. I utredningens förslag om digital infrastruktur sammanblandas rollerna att finansiera, koordinera och tillhandahålla tjänster inom en och samma organisation. Vi är även tveksamma till om Vetenskapsmyndigheten är en bra hemvist givet de olika typer av data som ska hanteras vid en samordning av e-infrastruktur.

Utgå ifrån befintliga myndigheters struktur

Umeå universitet

- avstyrker betänkandets förslag på inrättande av en Vetenskapsmyndighet enligt de detaljer som anges i utredningen
- föreslår att en eventuell implementering av utredningens förslag om två forskningsfinansierande myndigheter bör utgå ifrån dagens myndigheters struktur, särskilt gällande Vetenskapsrådet/Vetenskapsmyndigheten.

Som beskrivet i tidigare avsnitt anser Umeå universitet att alternativet om två forskningsfinansierande myndigheter är att föredra då särskilt Innovationsmyndighetens uppdrag

gentemot andra föreslagna och befintliga myndigheter är otydligt, samt att Innovationsmyndighetens inriktning och styrning ej anses förenligt med utredningens syfte. Gällande den föreslagna Vetenskapsmyndighetens välkomnar Umeå universitet utredningens mål att renodla dess verksamhet för att ge myndigheten starkare förutsättningar att fördela medel utifrån strikta vetenskapliga bedömningskriterier. Till det yttre skiljer sig Vetenskapsmyndigheten inte mycket från dagens Vetenskapsråd. När det gäller den interna organisationen lämnar utredningen dock mycket detaljerade förslag för dess utformning, samtidigt som detta lämnas öppet till ledningarna för såväl Myndigheten för strategisk forskning som för Innovationsmyndigheten. Då vi ovan har identifierat flera brister med de enskilda förslagen på Vetenskapsmyndighetens uppgifter och ansvarsområden, till exempel gällande tvärvetenskaplighet och forskningsinfrastruktur, är Umeå universitets sammanlagda bedömning att den föreslagna Vetenskapsmyndigheten inte kommer att leda till en bättre måluppfyllelse gällande finansiering av högkvalitativ forskning eller högre effektivitet jämfört med dagens Vetenskapsråd. För att underlätta en övergång till en ny organisationsstruktur för statlig forskningsfinansiering, föreslår vi att i så stor utsträckning som möjligt försöka bibehålla befintlig myndighetsstruktur.

Samfinansiering och finansiering av doktorandstudier (avsnitt 6.5.5)

Umeå universitet

- tillstyrker förslaget att de nya forskningsfinansierande myndigheterna ska avstå från krav på lärosäten att medfinansiera de bidrag som ges (sida 365–366)
- tillstyrker förslaget att de nya forskningsfinansierande myndigheterna ska kunna bevilja medel för hela den period som doktorandstudier pågår i de fall syftet är att finansiera utbildning på forskarnivå (sida 364).

Internationalisering (avsnitt 6.4.2)

Umeå universitet

- instämmer i att det finns ett stort behov av en samlad strategi såväl som samordning mellan myndigheter gällande internationella forskningssamarbeten och särskilt Sveriges engagemang i EU:s program för forskning och innovation, inklusive Horisont Europa
- är tveksamt till förslaget att inrätta en centraliserad funktion vid en myndighet som ansvarar för dessa frågor då varje forskningsfinansierande myndighet bör ansvarar för sitt område även inom EU.

Ansöknings- och ärendehanteringssystem (avsnitt 6.5.4)

Umeå universitet

- tillstyrker förslaget att de nya myndigheterna ska ha ett gemensamt ansöknings- och ärendehanteringssystem som rör finansiering av forskning och innovation för att lätta den administrativa bördan med ansökan, beredning, rapportering och uppföljning (avsnitt 6.5.4)
- anser att samordning med privata forskningsfinansiärer borde eftersträvas så långt möjligt i detta avseende
- förordar att det befintliga systemet Prisma utökas och vidareutvecklas istället för att ett nytt system utvecklas.

Vidare är det särskilt viktigt att det framtida systemet ger lärosätena möjlighet att analysera och följa upp medelsansökningar och att det tillgängliggör framtida och historiska ansökningsdata och utfall på en nivå som minst motsvarar den som gäller idag för Vetenskapsrådet och för Prisma.

Lokalisering (avsnitt 7.3.2)

Umeå universitet

- avstyrker förslaget att samtliga av de förslagna tre myndigheterna ska vara lokaliserade i Stockholm (avsnitt 7.3.2).
- förordar att en av de framtida myndigheterna ska vara placerad i norra Sverige.

Umeå universitet anser att det inte är myndigheternas roll för genomförande av regeringens politik som ska avgöra lokaliseringsfrågan, utan deras förmåga att stimulera fri och högkvalitativ forskning som är internationell konkurrenskraftig och banbrytande. Samtidigt behöver myndigheter tack vare dagens digitala lösningar inte befinna sig i Stockholm för att upprätthålla tät kontakt och kommunikation med relevanta organisationer och individer eller för att delta i och anordna evenemang och nätverk.

Forskning är en nationell angelägenhet för hela Sverige och en geografisk spridning av forskningsrelaterade myndigheter stärker deras koppling och närhet till forskning och dess tematiska orientering över hela landet. Lokaliseringen i Stockholm skulle ytterligare bidra till kunskaps- och kompetenscentraliseringen i storstadsregionerna som riskerar att leda till en reproduktion av forskningsteman som finns vid Stockholms lärosäten. Detta betyder till exempel att storstadsproblematik får större uppmärksamhet än glesbygdspolitik. En lokalisering utanför Stockholm/storstadsregionerna möjliggör sänkta kostnader tack vare lägre löne- och lokalkostnader, vilket ger större utrymme för att finansiera forskning. Umeå är i detta sammanhang ett självklart alternativ i landets norra del som också anses vara Europas mest progressiva (EU Social Progress Index). På grund av detta anser Umeå universitet att en av de framtida myndigheterna ska vara lokaliserad i Umeå.

Främjande av banbrytande forskning

Umeå universitet

- ställer sig frågande till specifika satsningar som syftar till att stödja banbrytande forskning.

Umeå universitet ställer sig frågande till att Vetenskapsmyndigheten ges ett särskilt ansvar för finansiering av banbrytande forskning (6.2.1) och den återkommande skrivningen om att den nya rådsstrukturen ska göra specifika satsningar som syftar till att stödja banbrytande forskning. "Banbrytande forskning" i sig inte är ett vetenskapligt självändamål, även om det självklart är nödvändigt att vetenskapen ibland bryter med rådande paradig. Detta går dock knappast att planera eller styra fram utan är något som sker när forskningen är mogen för det eller när nya angreppssätt blivit möjliga tack vare teknisk utveckling eller samhällslig förändring.

I detta sammanhang ser Umeå universitet positiv på att den förslagna Vetenskapsmyndighetens uppgift är att finansiera forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom alla vetenskapsområden, initiera och stödja mång- och tvärvetenskapliga forskningssatsningar samt ämnesövergripande forskning, och att tematiska prioriteringar förutsätts vara sällsynta. Vi anser att ett sådant stöd säkerställer förutsättningar på att banbrytande forskning sker i den meningen att fokus på forskningens kvalitet och finansiering av mer långsiktig och riskfylld forskning ger förutsättningar för kunskapsframsteg, radikala innovationer och banbrytande lösningar på samhällsproblem som går längre än vad som är möjligt att åstadkomma genom mer inkrementella forskningsmetoder (avsnitt 5.4.2) För att nå en robust och trovärdig vetenskaplig kunskap är det viktigt att värna forskningens långsiktighet och uthållighet.